

גליונות לעיון בפרשת השבוע
ערוכים בידי נחמה ליבוביץ - שנה רביעית
יו"ל ע"י מוסד תורה והשכלה למבוגרים ולנער
הסתדרות נתיבי ישראל באמריקה

ב"ה

פרשת מץ (תש"ה)

פרק מ"ד א - יד

א. האלה כוללת

אברבנאל: הנה עם כל הנסיון עשה יוסף לאחיו בעלילת המרגלים, עוד נשאר ספק בלבו, האם היה להם אהבה עם בנימין או אם היו עדיין יונאים את בני החל אמו, ולכן רצה להביא את בנימין בפרט בנסיון הגביע לראות, אם יסתדלו להצילו, - אבל חשש עם זה, אולי יחשבו אחיו, יהיה אמת, שבנימין גנב את הגביע כמו הרחל גנבה את התקפיט לאביה, ואולי מפני זה יאמרו "הנפש החוטאת היא תמות" ולא ידרשו בעדו בכל כחם, לא להנאתם אותו - כי אם לבחנתם מדרך המעשה. הנה מפני זה צוה יוסף לספק עם הגביע כסף חבירו וכן כספיהם של כלם, שבזה יכירו הם, ולא היתה אמת בנימין וריעתו, כי אם מעלילת האדון; ובידיעתם זה אם יחמלו עליו ויסתדלו להוציאו מעבדותו, יודע יוסף שהם אוהבים אותו ויהיו בעיני יוסף בעלי תשובה גמורים ויתודע אליהם ויטיב עמם כמו טעשה.

1. כנגד איזו חפיפה מוסעית בענין הגביע נלחם כאן אברבנאל?
2. מדוע יודע רק בדרך זו ליוסף "אם הם בעלי תשובה גמורים". (להבנת מושג זה ע' רמב"ם תשובה ב הלכה א: איזו היא תשובה גמורה? זה תבא בידו דבר העבר בו ואפטר בידו לעיתו ופירט ולא עשה מפני התשובה... עיין סו"ט)
3. במה יונה דעת אברבנאל מדעת רמב"ן-ספורנו בנתינת טעם לכסף המושם בפי אמתחותיהם בפעם השנייה?

ב. האלות ברעב"ם.

1. ג ד"ה הבקר אור, מה קשה לו ומה רצה להסביר ע"י ראיותיו?
ד ד"ה יצאו את העיר, מה קשה לו ומה רצה להסביר ע"י ראיותיו?
2. י גם עשה כדבריהם כן הוא האיש אשר...
רס"י, רעב"ם, ספורנו, היידנהיים.
מה קשה להם וכיצד הם מתרצים הקשי?
רווה"ה (היידנהיים): ... מלת "הוא" רומז על יוסף ומלת "כן" הוא תאר לו, כמו "כן בנוח צלפחד דוברות", "כנים אנחנו", וכל מי המעטיו מיוסרים נקרא - "איש כן". וזה שהחייב להם שליח: גם עשה אחרי דבריהם שפסקת על עצמכם כפי טורת הדין, מ"מ יודע אני באדוני כי כן הוא, ולא מתנהג עמכם בדינא דמלכותא, כי אם על פי היושר - ואחרי שלא נחברר סחברי גנבים כלכם, לכן מובטחני בו, שיאמר הוא לכם "אשר ימצא אתו יהיה לי עבד, ואחם חתיו נקיים", ומקרא קצר הוא.

ד. ס"ז האלוקים מצא את עון עבדך.

- הסוה לפסוקנו את הפסוקים: מ"ב כ"א - כ"ו, מ"ב כ"ט.
- 1x הסבר את התפתחות התשובה בלב האחים המתוארת בטלס דרגות אלה!
 2. גמ' טענית ט' י"א: אסכחיה ר' יוחנן לינוקיה דריש לקיש דיתב ואמר: (משלי יט' ג') "אולת אדם תסלף דרכו ועל ה' יזעף לבו". יתיב ר' יוחנן וקא מחמה, אמר: "מי איכא מידי דכתיבי בכתובים ודלא רמיזי באורייתא?" (רס"י: ולא רמזה משה באורייתא, שהחוש הוא יסוד נביאים וכתובים, ובכלל יס סמך למצא מן החורה) אמר לו (התינוק): אטו הא מי לא רמיזי? (=וכי אין זה רמז בחורה?) והכתיב: (בר' מ"ב): "ויצא לבם ויחדדו איש אל אחיו לאמור: מה זאת עשה אליכם לנו".
לפי פירוש הגמרא למב' כט' - מהו ההבדל בין הרהורי האחים סט ובין הרהוריהם בעמדם לפני יוסף בפסוקנו?
 3. מהו ההבדל העקרי בין אברבנאל וסד"ל בפרוש הפסוק הנ"ל?
 4. מה הן מעלותיו וחולשותיו של כל אחד משני הפרושים?
אברבנאל: אלוקינו שומעים בדק בפנסו ובספר חובותיו ומצא אותנו חייבים לפניו, ועל כן באה אלינו הצרה הזאת. ובאמרם "האלוקים מצא את עון עבדך" רמזו על מכרם אם אחיהם יוסף לעבד ומבלי חמלה ובעבור אותו עון הגנוז שפטנו האל מדה כנגד מדה.
סד"ל: עשה עצמו כמודה, כי ראה שאם היה מכחיש, לא היה מועיל כלום והיה מקציפו יותר, ואחר הראה חקנה להציל את בנימין, בקט שהיה האמת על כלם יחד ולא על בנימין לבדו... ואולי במסך הזמן ימצאו מקום לברח משם כלם יחד.